

A szegedi iskolaépületek története

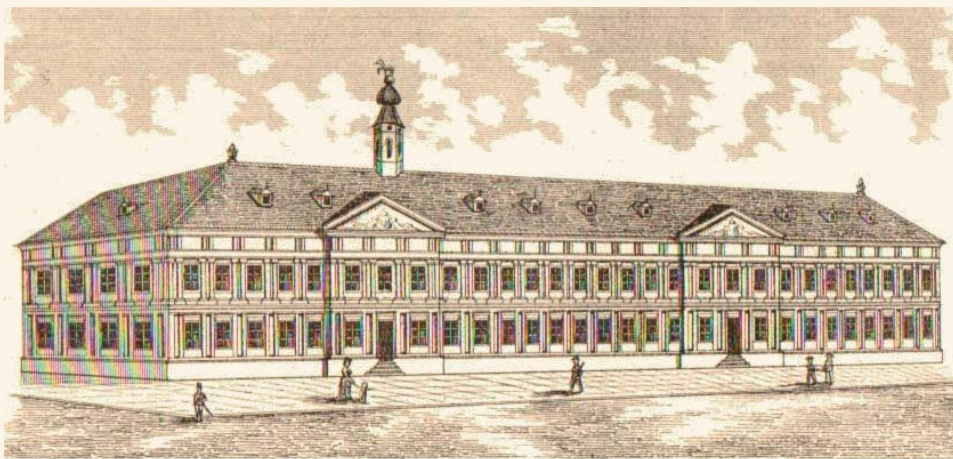

A SZEGEDI ISKOLAÉPÜLETEK TÖRTÉNETE

2009-ben az új iskolaépület átadásának 10. évfordulóján emlékeztünk az egykori iskolák üzenetére. Még mindig a város legújabb oktatási tere áll a tanítás rendelkezésére. A múltidézéssel ismét átgondolhatjuk, hogy milyen célt, közösséget szolgált a szegedi piarista iskola.

1.

Az iskola működési költségét a szokásos egyösszegű alapítvány létrehozása helyett a szegedi plébánia jövedelmével biztosította a donátor, Szeged Szabad Királyi Város. A piaristákat 1720 júliusában iktatták be a Szent Dömötör Plébánia vezetésébe, a mellette lévő hatszobás roskadozó épületet (Hatrongyos) jelölték ki számukra rendháznak. 1721-ben kezdődött meg a tanítás. Ideiglenes iskolaként az 1709-10-es évben összetákoltt pestiskórház, a Lazaretum (kétszobás udvari bódé) épületét kapták. Egy évvel később a fenntartó megszerezte a katonakórházat, amelynek három tágas szobája is tanterem lett. 1732-ben felépült az első iskolának tervezett épület a mai Oskola utcai fronton. Nyolc öl széles volt, közepén folyosó, annak két oldalán tanulószobákkal. Ötven évig állt fenn. A 12 szerzetes lakhelyéül szolgáló rendház 1733-ban, hat év építkezés után készült el a rend saját költségén. 1779-ben ennek, valamint Mária Terézia királynőnek a támogatásával új rendházat alakítottak ki. 1789-ben az iskola II. József rendelete alapján elvesztette a működtetés anyagi alapját jelentő plébániát.

A SZEGEDI FŐGYMNASIUM 1793–1886-ig.

líceum, rajziskola, rendház). 1850-ben főgimnáziummá vált (megszűnt a líceum, a rajziskola városi működtetésű lett). 80 évig tanítottak benne, több mint 4000 diákot. Hadiesemények miatt többször katonai célra is igénybe vették. 1792-ben hadiraktár, 1849-ben kórház volt, az 1849-50-es tanévben csak másik három épületben tudtak tanítani.

3.

A nagy árvíz 1879-ben nem tört be az épületbe, de megrongálta a falakat, több helyütt feltört a víz. 1885. május 19-én pályázatot írtak ki az építkezésre. Bachó Viktor tervét támogatták. A város 6200 m² területet adott az új intézménynek, a kormány 100 ezer forint kölcsönt biztosított, és 50 ezer forint támogatást ajánlott fel. A Kegyes Tanítórend és a szegedi társház 40-40 ezer forintot kölcsönzött. Erdélyi Mihály szegedi vállalkozó nagy lendülettel kezdte meg a munkálatokat 1885 májusában. 1886. október 7-én áldották meg a főgimnáziumot. Az Osztrák-Magyar Monarchia korszakában évente 900 tanuló járt az ország egyik legnagyobb középiskolájába. Az L alakú épület a Gizella tér felől 49 m

LITK. ENCEL ADOLF, STEKED.

1885-1886.

Tervezte: Bachó Viktor, műépítész.

A SZEGEDI ÚJ FŐGYMNASIUM ÉS KEGYESRENDI TÁRSHÁZ.

hosszú, a körút felől 151 m. Az iskolai bejárat a térről nyílt. Az alagsorban raktárak, közüzemi berendezések voltak. A földszinten az iskolaszolgák lakásait alakították ki, a jobb oldali hosszú folyosón a tantermek helyezkedtek el, az első emeleten további osztálytermek, irodák, valamint az igazgató lakása volt található. A második emelet a szaktan-

termeké és a (történelem-, földrajz-, természetrajz-, természettan-, vegytan-) szertáraké. Az épületkomplexumban kialakítottak irodalmi dolgozószobát, diák- és tanári könyvtárat, tornatermet. Magyar Gábor SP igazgató figyelme a berendezésre, a hatféle (diákok életkorának megfelelő) méretű iskolapadok kiválasztására is kiterjedt. A három-, ill. négy személyes padok az egyforma méretű tantermekben két sorban álltak. A világháborúk pusztítása jelentős kárt okozott az eszközökben. 1919-ben francia antant katonák eltűzelték a bútortzatot. A trianoni határ meghúzása után elveszett a beiskolázási körzet nagyobb része, ekkor már a diákság 70%-a szegedi volt. 1922-ben kapta az iskola *A Kegyesrendiek Vezetése Alatt Álló Szegedi Városi Római Katolikus Dugonics András Gimnázium* nevet. 1943-ban három tantermet foglalt le a katonaság. A németek a megszállás után hadiraktárként használták. 1944. július 3-án az angolszász légitámadásban megsérült a gimnázium épülete. Az ajtók és az ablakok tönkrementek, veszteséget szenvedett a természetrajzi és a fizikai szertár. Az épületben 140 ezer pengő kár keletkezett. 1945. január 26-án ki kellett üríteni a rendház épületét is, orosz katonai kórház költözött a helyére. A tanári és a házi könyvtárat a Múzeumba szállították. A szertári berendezések és a bútortzat elszállítására nem maradt idő. Az iskolai felszerelés használhatatlanná vált. 1944-45-ben mintegy 60 ezer orosz sebesültet ápoltak Szegeden. Október 16-án visszaadták a piarista gimnázium épületét. Az iskolai felszerelésnek, az 1943-44. tanévben kimutatott értékállománynak kb. a 20 %-a maradt meg: a falak, a tetőzet, a villany-, gáz- és vízvezeték-hálózat. Használhatatlanná vált a tornaterem, a rajzterem, a fizikai előadó, a díszterem. 1948. július 30-án államosították a piarista iskolát. Létrejött a *Szegedi Állami Dugonics András Gimnázium*. 1949. augusztus 31-én, 228 tanév után megszűnt Szeged legpatinásabb középiskolája. Az épület az egyetemé lett, a középiskolások a Baross és a Klauzál Gimnáziumba kerültek, a felszerelés és a könyvtár több intézménybe szóródott.

4.

Amint az állam ismét engedélyezte az egyházi iskolák működtetését, a szegedi katolikus közösség és Kovács Mihály plébános (és piarista atya) kérte a rendet az iskola újraindítására. A város engedélyt adott a tanítás ideiglenes épületekben való megkezdésére. 1991. augusztus 25-én kezdődött meg a 229. tanév a Felsővároson. 1998-ig világi volt az igazgató, Kakuszi Béla Péter (1990-1998). Egykor szinte alig volt világi tanára a kegyesrendi gimnáziumnak, az újraindításakor Futó Béla SP, a következő tanévben Sárközi Sándor SP, 1993-ban Szegheő József SP és Urbán József SP érkezett Szegedre. A fiúiskola négyosztályos gimnáziumiként indult,

1995-ben egészült ki a hatosztályos képzéssel. Igazi szellemi intézmény volt, hiszen mint a kezdetekkor, ideiglenes helyiségekben, szegényes körülmények között kezdődött az oktatás. A minoritáktól használatra kapott épületben volt a kollégium, a rendház, az első évfolyamok osztályterme. A negyedik tanévben az osztályok jelentős része a várostól átadott barakkban folytatta a tanulmányait. A végzősök a felsővárosi plébánia hittantermeit használták. Az egykori minorita rendházban maradt a kollégium, a rendház, a könyvtár és a menza.

5.

1995-ben született meg az a kormánydöntés, amely az egykori iskolaépületért fizetendő kárpótlásról intézkedett. A kifizetés három év alatt valósult meg (a Bokros-csomag 25 % áfával csökkentette az összeget). Szeged városa egykori donátorságát megismételve most is ingyen biztosított a beruházás számára 2,7 hektáros telket. A Franciaögyön két éven keresztül folyt az építkezés. Szeged legújabb iskolaépületét 1999. augusztus 25-én szentelte fel Gyulay Endre püspök. Orbán Viktor miniszterelnök tartott ünnepi beszédet. Az épület arculatának kialakításához a tervező, Golda János (egykori piarista diák) a spanyol egyházi, szerzetesi építészet motívumait és az alföldi, lakónegyedi környezet adottságait használta fel, amely a tanító rend hagyományainak megfelelően puritán körülmények között magas pedagógiai igényeket elégít ki. A tantestület elvárásait is figyelembe vette a mérnöki iroda. Az épületkomplexum a kollégiummal és a tornacsarnokkal együtt 7000 m² alapterületű. 12 osztályterem és ugyanannyi kisterem van benne. Mindegyik nagyterem 76 m²-es. Külön szaktanterme van az informatika (3), a biológia-földrajz, a kémia, a fizika, a rajz és az ének-zene tantárgyaknak. A természettudományos előadótermekhez labor és szertár tartozik, a felszereltség kiemelkedő kísérletezési lehetőséget ad. A művészeti szaktanterek kialakítása nemcsak a gimnáziumi, hanem a művészeti iskolai oktatás feltételeit is teljesíti. A díszterem 200 fős, színpadi előadásra használható. A tornacsarnokban a játszótér (40x20 m-es) a kézi-, kosár- és röplabda, a floorball és a labdarúgás otthona. Az emeleten korszerű gépekkel felszerelt konditerem található. A termek bebútorozásánál a tanulók és tanárok jó munkafeltételeinek (kényelmes székek, asztalok, katedra) megteremtését is figyelembe vette a rendi vezetés. Urbán József SP igazgató (1998-2003) a belső udvaron ültetett fában a szegedi iskola talajfogásának, megerősödésének

jelképét látta. 2001-ben az egyházmegye és Gyulay Endre püspök (piarista öregdiák) támogatásából, az egykori rókusai temető árából felépült a templom és a templomigazgatóság. A közösség a rókusai plébániához tartozik. Ugyanettől az évtől a 13-14. évfolyamon szakközépiskolai képzés is folyik az épületben. Szilvássy László SP igazgatósága alatt (2003-2007) folytatódott az építkezés. Bővült a kollégium. Az elmúlt évek alatt a Rosztóczy-sportpálya (kézilabdapálya) burkolatot kapott, a 100 m-es futópálya gumiszőnyeges lett. 2005-ben a rendházban prenoviciátust hoztak létre. 2006 nyarán akadálymentesítettük az épületet. Pető Gábor SP (2007-2010) szintén az építést is irányító igazgatók közé tartozik. A könyvtár az eredetileg kápolnának kialakított térbe költözött, 2007 nyarán emeletes lett. A dobópályát az atlétika sportágainak szolgálatára, a félcsőt az extrém sportok kedvelői számára létesítettük. 2008-ban sporttagozatos képzés indult. Közösségi tér (középkolós játszótér és közösségi kulturális rendezvények helyszíne) kialakítása kezdődött meg 2010-ben. Az iskola informatikai eszközökkel való ellátottsága kiemelkedővé vált.

Az újraalapítás kora lezárult, megtörtént az intézménnyé válás. Szeged legmodernebb iskolaépületében tetten érhetők a szegedi piarista iskola értékei, adottságai. Dinamikus két évtized után már nem a múlt a viszonyítás kiindulópontja, hanem az a szegedi közösség, amely a 21. század kihívásaira válaszol.

Károlyi Attila tanár úr

EMLÉKREKONSTRUKCIÓK 6 TÉTELBEN A SZEGEDI PIARISTA ISKOLAÉPÜLET TÍZÉVES SZÜLETÉSNAPIJÁRA

1. Franciaország

Talán 1995 eleje volt, csípős, havas, ködös februári nap. A rókusi temető és a négyemeletes panelházak között fiatal sarjadékkal sűrűn benőtt senkiföldje, kiserdő. Lábunk alatt a lakótelep-építésből származó betontörmelékek, építőanyagok. Valaki szerint belvizes tó volt itt régen. Jelenits úr (svájcisapkában) és László Tamás (az akkori piarista főépítész) kissé bizonytalanul törnek utat a bozótosban: valahol errefelé kell lennie. Varjak kárognak a magasban, hideg van.

2. Felsővárosi rendház

Emeletes barokk kolostorépület a plébániatemplomhoz ragasztva, pompás, boltozatos ebédlőterem az emeleten, vidám piarista atyákkal ebédhez készülődünk: Kovács Mihály plébános úr, Kálmán bácsi és a fiatalok, a vendéglátók. Finom az ebéd és a bor, meleg van. A konténeriskoláról folyik a szó. Az otthonos, jól berendezett múlt és a bizonytalan, ismeretlen jövő egymás mellett. Ezért érdemes piaristának és építésznek lenni. Indul az új iskolaegyüttes meghívásos tervpályázata.

3. Pályázat Miskolc és Budapest között

Váratlanul ért volt osztályfőnököm, az akkori tartományfőnök úr felkérése, komoly volt a pályázók névsora. Addig – majd két évtizeden át – Miskolcon éltünk és dolgoztunk egy szoros építészközösségben, talán ott is a piaristaság titkát kerestem. De egy idő után szükségét éreztük a váltásnak, és családommal éppen visszaköltözöbén voltunk. László Tamás pályázati kiírása szíven ütött komplexitásával és maximalizmusával. Szinte kisvárost kellett tervezni templommal és rendházzal, gimnáziummal és általános iskolával, esetleg óvodával, tornacsarnokkal és szabadtéri sportteleppel, színházteremmel, művészeti műtermekkel, kollégiummal és étteremmel, nagy konyhaüzemmel, haszonkerttel, karbantartó műhelyekkel, raktárakkal, játszóterekkel, parkkal. Mindenesetre a terület megvolt hozzá, és mi – Madzin Attila kollégámmal – néhány hétre alámerültünk a képzelet birodalmába.

4. Iskolaépítő a rendházi szobában

A Mikszáth téri rendház első emeleti szűk, hátsó folyosóján (ahol a helyiségek a tornateremre néznek) idegesen és összezsúfolódva várakozik a tizenhárom legnagyobb magyar generálkivitelező vállalat képviselője (nem tudták biztonságos helyen hagyni BMW-iket). Bent a csöppnyi irodában (ami egyben lakóter is) Fórián Szabó Zoltán SP, az egyszemélyes Piarista Kht. igazgatója (egykori fizikatanárom) egyenként elemzi az öt-hatszáz oldalas ajánlatokat, és sorban fogadja a delegációkat. Később végig is látogatjuk őket, megnézzük telephelyeiket, műhelyeiket, irodáikat. Nagyon megfontolt döntést hoz, a nyertes, a győri Integrál szép munkát végzett, ki is tüntették érte.

5. Az építés drámája

Az egykori szegedi piarista palotáért kapott kárpótlási összeg behatárolta a lehetőségeket, és ez – mint mindig – most is komoly feszültséget okozott az építkezés

folyamán és utána is. Menet közben megnöveltük a tornaterem méreteit, a tanulmányi szárnyak színtszámát, változtattunk a kollégium tervein. Pedig a templom nem is ebből a keretből, hanem a püspök úr támogatásából épült egy évvel később. Burkolatok, fűtés, világítás, napkollektorok, konyhatechnológia stb. Mire minden helyiséget berendeztünk, jelentősen túlléptük a büdzsét. Pedig Hámori Judit és Maros Tamás, a két érzékeny belsőépítész igazán visszafogta magát, és mindenhol kreatív, de olcsó megoldásokat kerestek. Sokat köszönhetünk az építésvezetőnek, Klujber Ferencnek, aki idővel még saját főnökeivel szemben is megvédte az épületet. Nagyon akarta, hogy jó legyen.

6. Beavatás

A tíz évvel ezelőtti ünnepélyes iskolaszentelés után bemutattak a piarista generálisnak, aki spanyol származású, és saját bevallása szerint művészi hajlamú ember. Végigsétáltunk a folyosókon és a termeken, majd őszintén gratulált az építészeti színvonalhoz. Aztán hirtelen megállt, felém fordult, és szinte indulatatosan megkérdezte: „Miért nem csináltak egyszerűbbet, sokkal egyszerűbbet? Bízának jobban az anyagban. Annál szebb nincs, mint az anyag önmagában, a maga helyén...” Sokat tanultam tőle.

Golda János építész,
iskolánk tervezője

